

BAKGRUND

Faktorer som gäller den psykiska hälsan är individuella och människor reagerar olika på kris- och stressituationer.¹ Utmaningar som gäller den psykiska hälsan kan förutom individen beröra individens familj och närstående.² Samhällskriser, såsom ekonomiska kriser, kan öka riskfaktorer som äventyrar den psykiska hälsan, såsom arbetslöshet, skuldsättning samt en försämring av den socioekonomiska ställningen. Dessutom kan samhällskriser försämrade skyddande faktorer, såsom arbetets kontinuitet.³ Studier har visat att ekonomiska kriser ökar självdestruktivitet, affektiva störningar och ångestsyndrom samt alkoholkonsumtion och psykisk belastning.⁴ Dessa har å sin sida en anknytning till ett ökat behov av mentalvårdstjänster.⁴ Även behovet av mentalvårdstjänster kan förändras, eftersom en konsekvens av ekonomiska kriser är att individer, som annars inte nödvändigtvis skulle behöva tjänster, kan söka mentalvårdstjänster.⁵ Därmed är det viktigt att beakta att tjänster som erbjuds särskilt under och efter krissituationer svarar mot eventuella förändrade behov samt samhällssituationen.⁵

SAMMANFATTNING

Ekonomiska kriser kan ha många olika konsekvenser och ge upphov till såväl direkta som långsiktiga konsekvenser för individens välbefinnande. Förutom individen kan konsekvenserna av ekonomiska kriser beröra individens familj och närstående, så med tanke på den psykiska hälsan kan konsekvenserna av ekonomiska kriser vara mycket övergripande. Detta förutsätter ett övergripande arbetssätt samt tidigt ingripande. Även grupper som hamnar utanför systemet och deras välbefinnande ska beaktas. Ekonomiska krisers effekt på individens välbefinnande samt det förändrade behovet av mentalvårdstjänster ska beaktas såväl vid planeringen av tjänster som beslutsfattandet.

Vilka effekter har ekonomiska kriser på behovet av mentalvårdstjänster och användningen av dem?

RESULTAT

Ekonomiska kriser kan på många sätt påverka användningen av mentalvårdstjänster samt uppsökandet av tjänster. Negativa följder av ekonomiska kriser och individuella faktorer i anknytning till dem som behöver hjälp kan påverka användningen av tjänster.

- 1) Ekonomiska kriser kan påverka användningen av mentalvårdstjänster genom att öka**
 - det allmänna uppsökandet av hjälp för psykiska problem såväl inom den psykiatriska specialiserade sjukvården som primärvården.
 - uppsökandet av akutvård för psykiska problem.
 - uppsökandet av psykiatrisk avdelningsvård särskilt av orsaker som gäller affektiva störningar och personer som uppsöker avdelningsvård för första gången.
 - användningen av hälsovårdstjänster av orsaker som gäller självdestruktivt beteende särskilt bland män och alla mellan 35 och 54 år.
- 2) Ekonomiska kriser kan påverka användningen av receptbelagda läkemedel genom att öka**
 - användningen av psykofarmaka (t.ex. antidepressiva läkemedel).
 - användningen av läkemedel som påverkar det centrala nervsystemet (t.ex. opiater).
- 3) Under ekonomiska kriser kan arbetslöshet öka**
 - uppsökandet av mentalvårdstjänster särskilt i fråga om män i de länder där sysselsättningsgraden har varit låg.
 - användningen av öppenvårdstjänster inom mentalvårdstjänster.
 - användningen av opiater och insomningsmedicin.
 - sådan användning av tjänster som beror på självdestruktivitet.
- 4) Ekonomiska kriser kan påverka uppsökandet av hjälp på individuell nivå genom att öka**
 - kvinnors benägenhet mer än mäns att söka hjälp i olika hälsovårdstjänster, såsom öppenvård, akutvård eller avdelningsvård.
 - självdestruktivt beteende bland män jämfört med kvinnor.
 - uppsökande av avdelningsvård på grund av depression som beror på ett ekonomiskt nödläge.
 - marginalisering av personer med invandrarbakgrund samt antalet personer som hamnar utanför tjänster.

ANVÄNDBARHET I FINLAND

Resultaten lämpar sig för att utnyttjas i Finland, eftersom man bör beakta vilka effekter olika samhällskriser har på behovet av mentalvårdstjänster och användningen av dem vid utvecklingen av tjänster samt beslutsfattande i anknytning till dem. Även i Finland bör man under samhällskriser möjliggöra tillgång till hjälp och stöd för utsatta individer, deras närstående och familjer, eftersom till exempel ekonomiska kriser kan leda till att människor på grund av ekonomiska orsaker hamnar utanför mentalvårdstjänster och tjänster som erbjuds av samhället. Dessutom bör man i olika hälsovårdstjänster kunna svara mot det stödbehov och sökande av hjälp som eventuellt förändrats på grund av ekonomiska kriser.

MATERIAL OCH METODER

Evidenstipset baserar sig på en högklassig systematisk översikt som publicerades 2020* och som utredde ekonomiska krisers effekter på mentalvårdstjänster. Översiktens material bestod av 17 ursprungliga studier. Översiktens metodologiska genomförande beskrivs närmare i den ursprungliga publikationen*. Kvaliteten på översikten bedömdes enligt JBI:s kriterier för bedömning av systematiska översikter**.

DEN URSPRUNGLIGA PUBLIKATIONEN

*Silva M, Resurreccion DM, Antunes A, Frasquilho D, Cardoso, G. Impact of economic crises on mental health care: A systematic review. *Epidemiology and Psychiatric Sciences* 2020; 29: 1–13.

**Översiktens kvalitet: högklassig (9/11), JBI: [Checklist for Systematic Reviews and Research Syntheses](#).

ANDRA ANVÄNDA KÄLLOR:

1. WHO. Mental Health Action Plan 2012-2020. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/89966/9789241506021_eng.pdf;jsessionid=7581DAFFE90988DF33040F12375EF3FD?sequence=1 (viitattu 9.4.2020).
2. Fekadu W, Mihiretu A, Craig TKJ, Fekadu A. Multidimensional impact of severe mental illness on family members: systematic review. *BMJ Open* 2019; 12, e032391.
3. Caldas-de-Almeida JM, Cardoso G, Antunes A, Frasquilho D, Silva M, Neto D, Santana P, Ferrão J and Saraceno B. Epidemiological Study and Qualitative Study Results – Report 1. MH Crisis Impact Study. Lisbon: Nova Medical School.
4. Frasquilho D, Matos MG, Salonna F, Guerreiro D, Storti CC, Gaspar T, Caldas-de-Almeida JM. Mental health outcomes in times of economic recession: a systematic literature review. *BMC Public Health* 2016; 16, 115.
5. Martin-Carrasco M, Evans-Lacko S, Dom G, Christodoulou NG, Samochowiec J, Gonzalez-Fraile E, Bienkowski P, Gomez-Beneyto M, Dos Santos MJ, Wasserman D. EPA guidance on mental health and economic crises in Europe. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience* 2016; 266, 89-124.

FÖRFATTARE AV EVIDENSTIPS

Forskare **Jenni Konttila**, HVM, Hoitotyön tutkimussäätiö
Sakkunnig **Jan Holmberg**, ssk, (högre YH), holmberg.company(at)gmail.com, janholmberg.weebly.com

Kontakter som gäller Evidenstipset: jenni.konttila(at)hotus.fi